

Maria Zralek

Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu
Wydział Nauk Humanistycznych
maria.zralek@humanitas.edu.pl

ZADANIA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WOBEĆ WYZWAŃ STARZEJĄCEGO SIĘ SPOŁECZEŃSTWA

Streszczenie: Demograficzne starzenie się społeczeństwa jest procesem, który zgodnie z najnowszą prognozą ludności Polski w kolejnych dziesięcioleciach przebiegać będzie coraz szybciej. Takie szybkie tempo starzenia się ludności będzie miało istotne znaczenie dla wielu obszarów życia społecznego i gospodarczego. Już obecnie stanowi to wyzwanie dla lokalnej i regionalnej polityki społecznej, wymaga bowiem reakcji ze strony samorządów terytorialnych, zarówno w krótkookresowej perspektywie czasowej, jak i w dłuższym horyzoncie czasowym. Z uwagi na konieczność prowadzenia polityki społecznej przez jednostki samorządu terytorialnego niezbędne jest realizowanie jej w oparciu o długookresowe plany działania, jakimi są strategie. W artykule skoncentrowano się na analizie wojewódzkich strategii w zakresie polityki społecznej i zaprogramowanych w nich celach i kierunkach działań skierowanych na potrzeby osób starszych.

Słowa kluczowe: starzenie się społeczeństwa, regionalna polityka społeczna, strategia polityki społecznej.

Wprowadzenie

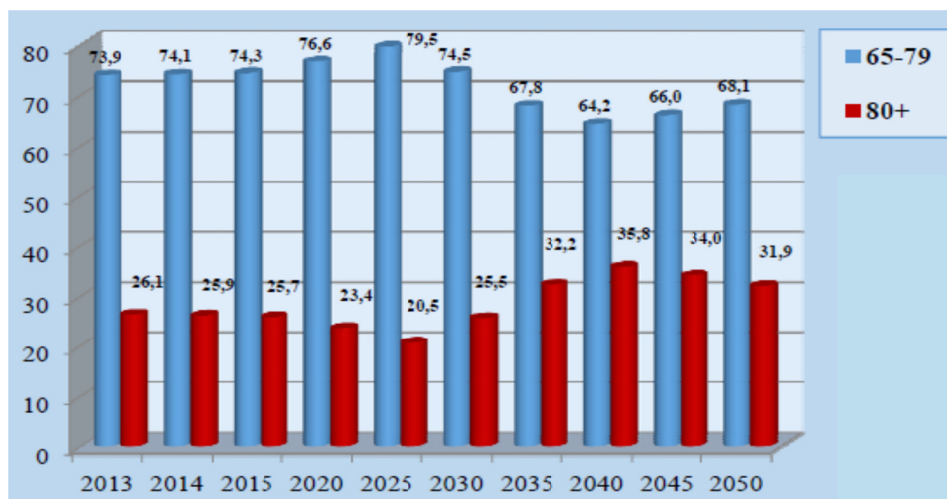
Obserwowany w Polsce dynamiczny wzrost populacji osób starszych rodzi nowe wyzwania społeczne oraz ekonomiczne i wymaga fundamentalnych zmian w realizacji lokalnej polityki społecznej, zmierzających do zagwarantowania lepszej jakości życia seniorów. Konsekwencją zmian demograficznych jest ich wpływ na różne sfery życia społecznego. Rosnący odsetek ludzi starszych generuje nie tylko zwiększone zapotrzebowanie na system świadczeń społecznych, ale także na rynek dóbr i usług niezbędnych dla zaspokojenia różnych potrzeb starszej części społeczeństwa, przede wszystkim w sferze ochrony zdrowia,

opieki, pomocy społecznej, edukacji i kultury, ale także w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych i kształtowania przestrzeni publicznej dostępnej dla ludzi o ograniczonej sprawności fizycznej. Zwiększająca się liczba osób starszych, w tym coraz większy udział osób niesamodzielnych, wymaga innej organizacji życia, przede wszystkim na szczeblu lokalnym. Wprowadzany obecnie nowy model polityki społecznej kładzie nacisk na współdziałanie wszystkich podmiotów, poczynając od państwa poprzez samorządy terytorialne oraz organizacje pozarządowe po nieformalne grupy. Szczególna rola przypada jednostkom samorządu terytorialnego, przed którymi został postawiony szereg zadań mających na celu stworzenie odpowiednich warunków życia osobom starszym. Warunki te powinny umożliwiać seniorom godne i bezpieczne życie w niezależności, wolne od dyskryminacji, izolacji i zaniedbania oraz pozostanie częścią społeczeństwa. Rozwiązanie szeregu wyzwań ważnych dla ludzi starszych wymaga zmian systemowych zależnych od polityki rządu, ale jest także wiele sfer, gdzie zmiany mogą i powinny być wprowadzane z inicjatywy samorządu województwa. Skuteczność i racjonalność konkretnych działań na poziomie lokalnym muszą być oparte na generalnym koncepcie systemowego, długofalowego działania władz samorządowych szczebla wojewódzkiego. Takim narzędziem o charakterze planistycznym i inspiratorskim jest wojewódzka strategia polityki senioralnej.

1. Uwarunkowania demograficzne

Kwestii starzenia się i starości poświęca się ostatnio coraz więcej uwagi, ponieważ ranga problemów wynikających ze zmian demograficznych narasta i wymaga podejmowania kompleksowych działań. Wprawdzie Polska jest jeszcze krajem demograficznie młodym, lecz równocześnie społeczeństwo polskie należy do grupy najszybciej starzejących się społeczeństw europejskich [Komisja Europejska, 2012]. Najnowsza prognoza ludności do 2050 r. opracowana przez GUS [Prognoza ludności..., 2014, s. 135-137] wskazuje, że do 2050 r. znacznie zwiększy się liczba osób starszych, tj. osób powyżej 65. roku życia. W skali kraju liczebność tej zbiorowości zwiększy się o 5,4 mln. Wszystkie warianty scenariuszy prognozy (niski, średni, wysoki i bardzo wysoki) przewidują, że do 2050 r. odsetek ludności w wieku 65 lat i starszej wzrośnie około dwukrotnie, tj. z 15,8% w 2013 r. do 35,7% w scenariuszu niskim, a do 31,3% w scenariuszu bardzo wysokim. Jak wskazano w prognozie, udział „młodszych” starszych (65-79 lat) będzie do 2025 r. wzrastać przy jednoczesnym ubytku osób w wieku 80 lat i starszych. Z kolei po 2025 r. nastąpi gwałtowny wzrost odsetka osób w wieku

80 lat i starszych. W 2040 r. w populacji osób w wieku 65 lat i starszych, udział osób ponad osiemdziesięcioletnich wynosić będzie 36%. W 2050 r. proporcje nieco się zmieniają i odsetek osób 80+ w ogólnej populacji osób starszych (65 lat i więcej) zmniejszy się do niemal 32%, co ilustruje rys. 1. W liczbach bezwzględnych oznacza to, że w 2050 r. liczba osób w wieku 80 lat i starszych wynosić będzie ponad 3,5 mln.

Rys. 1. Struktura populacji osób starszych (osoby w wieku 65 lat i starsze = 100%)

Źródło: [Prognoza ludności... 2014, s. 136].

Tak znaczący wzrost udziału osób starszych i najstarszych w populacji kraju stanowi poważne wyzwanie dla lokalnej, regionalnej i krajowej polityki społecznej. Skala problemu starzenia się społeczeństwa urosła do rangi kwestii o strategicznym znaczeniu dla Polski. Pojawiające się problemy społeczne, ekonomiczne, kulturowe i organizacyjne wymagają fundamentalnych zmian. Kluczowa w tych działaniach rola została przypisana podmiotom realizującym polityki publiczne, w tym politykę społeczną, a głównie jednostkom samorządu terytorialnego, które realizując zasadę pomocniczości zapisaną w Konstytucji, muszą kreować pomysły na uporządkowanie życia społecznego. Sprawy społeczne są istotnym obszarem sprawowania władzy samorządowej. Niewątpliwie starzenie się społeczeństwa i wynikające z tego zadania są jednymi z kluczowych domen tej władzy. Wymaga to od jednostek samorządu terytorialnego holistycznego podejścia do rozwiązywania problemów starzenia się społeczeństwa i zainicjowania starań o dobór zróżnicowanych aktorów organizacyjnych w celu skutecznej realizacji postawionych zadań.

2. Uwarunkowania prawne

Zgodnie z ustawodawstwem polskim gros zadań związanych z realizacją działań w sferze polityki społecznej przypisanych zostało do kompetencji samorządu gminnego. Art. 6 ustawy o samorządzie gminnym [Ustawa o samorządzie gminnym] wskazuje, że wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów należą do gminy, a art. 7 stwierdza, iż zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W katalogu zadań własnych gminy zostały wymienione te działania, które bezpośrednio mogą dotyczyć osób starszych (np. ochrony zdrowia, pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych, wspierania rodziny, gminnego budownictwa mieszkaniowego, kultury, kultury fizycznej i turystyki), oraz te o charakterze bardziej ogólnym, służące poprawie jakości życia wszystkich mieszkańców gminy (dotyczące np. lokalnego transportu zbiorowego, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej).

Ustawa o samorządzie powiatowym [Ustawa o samorządzie powiatowym] w art. 4 przypisuje powiatowi zadania publiczne o charakterze ponadgminnym. Zadania powiatu są komplementarne wobec zadań gminy. Samorządy gminy, podobnie jak powiatu, są zobowiązane do tworzenia i realizacji gminnej/powiatowej strategii rozwiązywania problemów swoich mieszkańców. Strategia wypracowana przez powiat powinna być uzupełnieniem zadań gmin, których te nie mogą same wypełnić

Inną rolę odgrywa samorząd województwa. Przede wszystkim zgodnie z art. 4 ustawy o samorządzie województwa [Ustawa o samorządzie województwa] zakres działania samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy, a określone ustawami zadania publiczne wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność (art. 6). Stanowią zatem odrębny zakres kompetencji, które dotyczą odpowiedzialności za rozwój regionu oraz zarządzanie kwestiami wymagającymi regionalnego podejścia. W ustawie o samorządzie województwa w art. 11.2 określony został zakres odpowiedzialności w sferze polityki społecznej – dotyczy on prowadzenia polityki rynku pracy, rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim, wspierania i prowadzenia działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej w obszarze usług społecznych (ochrony zdrowia, oświaty i wychowania oraz edukacji, kultury, kultury fizycznej i rekreacji, pomocy i opieki społecznej, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa publicznego).

Samorząd wojewódzki planuje rozwój województwa poprzez opracowanie strategii rozwoju regionalnego, co wynika z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju [Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju], a obowiązek sporządzenia strategii polityki społecznej wynika z ustawy o pomocy społecznej [Ustawa o pomocy społecznej]. Samorząd województwa przy formułowaniu strategii rozwoju województwa i realizacji polityki jego rozwoju, powinien, co wynika z art. 12 ustawy o samorządzie województwa, współpracować z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym, administracją rządową, szczególnie z wojewodą, innymi województwami, organizacjami pozarządowymi, szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi. Formułując strategię rozwoju województwa, samorząd województwa może współpracować z organizacjami międzynarodowymi i regionami innych państw, zwłaszcza sąsiednich.

Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej stanowi integralną część strategii rozwoju województwa i może przybierać postać odrębnego dokumentu towarzyszącego strategii rozwoju województwa, może wpisywać zadania polityki społecznej bezpośrednio do strategii lub też jako wynikający z niej odrębny program. Wynika to z faktu, iż przepisy nie rozstrzygają, czy strategia polityki społecznej musi być oddzielnym dokumentem, czy też zagadnienia społeczne mogą być zawarte w obligatoryjnej strategii rozwoju województwa.

Zbigniew Woźniak wyznacza następujące role samorządu województwa w procesie tworzenia i realizacji polityki społecznej:

- „1. **rzecznik/reprezentant** spraw, potrzeb i problemów ludzi/grup/zbiorowości, za których statutowo odpowiada (ochrona uprawnień obywateli, ustawowa odpowiedzialność);
2. **promotor** działań służących zrównoważonemu rozwojowi, dostępności, spójności i integracji społecznej;
3. **inicjator** rozwiązań normatywnych na poziomie krajowym/regionalnym/lokalnym (lobbing parlamentarny, polityczny, na forum Unii Europejskiej i organizacji międzynarodowych, których kraj jest członkiem);
4. **organ planujący działania** i przygotowujący rozwiązania służące zaspokajaniu potrzeb mieszkańców/grup regionu/społeczności lokalnej;
5. **łącznik/katalizator** w relacjach między „centrum”, strukturami pośrednimi samorządu terytorialnego i społecznościami lokalnymi (informacja, uprawnienia, realizacja priorytetów, wsparcie itp.);
6. **podmiot wspierający finansowo** zadania statutowe z zakresu polityki społecznej;

7. **kreator rozwoju infrastruktury** społecznej zgodnie z ustawowo przypisanymi zadaniami z zakresu polityki społecznej;

8. **partner, doradca i konsultant** dla poszczególnych podmiotów działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i zaspokajania potrzeb jednostek/grup/zbiorowości na określonym poziomie struktur samorządu terytorialnego (powiat/gmina)” [Woźniak, 2010, s. 8].

Wskazane role samorządu województwa mają raczej charakter planistyczny, inspiratorski, a nie związany z wdrażaniem i prowadzeniem działań. To w sposób zasadniczy determinuje ograniczoną rolę samorządu województwa w realnym wpływaniu na kształt polityki społecznej w województwie.

Obszar regulacji objętych strategią wojewódzką w zakresie polityki społecznej został określony art. 21.1 ustawy o pomocy społecznej. Zgodnie z nim strategia powinna obejmować w szczególności programy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Takie rozwiązanie niesie ze sobą duże zróżnicowanie w podejściu do opracowywania strategii polityki społecznej.

3. Zakres problemowy wojewódzkich strategii polityki społecznej

Uwzględnianie zagadnień związanych z wiekiem wiąże się z koniecznością wyeksponowania kluczowych problemów wynikających ze starzenia się społeczeństwa w kontekście polityki regionalnej i polityki spójności. Zaproponowany w „Age Proofing Toolkit” [Ferry, Baker, 2006, s. 6] model opiera się na pięciu częściach odzwierciedlających główne obszary kompetencji władz szczebla regionalnego i szczebli niższych na terytorium Unii Europejskiej służących uwzględnianiu zagadnień związanych z wiekiem społeczeństwa.

Tabela 1. Nacisk na kwestie kluczowe

Strategie regionalne	Ogólne trendy, zagadnienia i wskaźniki	Starzenie się społeczeństwa a gospodarka regionalna	Starzenie się społeczeństwa a rozwój regionalny	Starzenie się społeczeństwa a infrastruktura regionalna	Starzenie się społeczeństwa a zarządzanie na szczeblu regionalnym
1	2	3	4	5	6
Gospodarcze	X	X	X		
Przestrzenne	X		X	X	
Kwalifikacje	X	X			
Budownictwo mieszkaniowe	X	X	X	X	

cd. tabeli 1

1	2	3	4	5	6
Integracja społeczna	X	X	X	X	
Lokalne plany rozwoju	X	X	X	X	X
Obszary wiejskie	X	X	X	X	X
Transport	X	X	X	X	

Źródło: Ferry, Baker [2006].

Oczywiście każde państwo ma inne priorytety, tym niemniej wskazanie na newralgiczne pola stanowić może istotną wskazówkę w opracowaniu regionalnej strategii polityki społecznej.

Populacja osób starszych w Polsce jest bardzo zróżnicowana, stąd też i potrzeby tej grupy ludności mają różny charakter w zależności od wieku, płci, stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, majątkowej itp. Różnicuje je także miejsce zamieszkania (miasto/wieś) i region kraju.

Konsekwencją takiej sytuacji jest też duże zróżnicowanie treści strategii w zakresie polityki społecznej opracowanej na poziomie województwa. Jeśli chodzi o zakres strategii, to większość z nich przybiera postać wojewódzkich strategii polityki społecznej i zawiera kierunki działań dotyczące różnych jej dziedzin. W kilku regionalnych strategiach polityki społecznej występuje zawężenie tematyki do problemów społecznych określonych w ustawie o pomocy społecznej, choć w tytule zawarte jest odniesienie do polityki społecznej [Hryniewiecka, 2011, s. 13]. W tych przypadkach wyraźnie rysuje się tendencja, by pod pojęciem polityki społecznej rozumiany był wąski jej zakres, przede wszystkim to, co mieści się w obszarze pomocy społecznej. Jednak zdecydowana większość omawianych strategii polityki społecznej opracowana jest w oparciu o diagnozę społeczną i określone na ich podstawie problemy społeczne w regionie. Stąd też w tych przypadkach strategie zostały poszerzone o inne zagadnienia wchodzące w szeroko rozumianą politykę społeczną i są realizowane w ramach kompetencji samorządu terytorialnego.

Pojawia się zatem pytanie, czy samorzady wojewódzkie tworząc strategie polityki społecznej, dostrzegają rosnące wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i w jaki sposób planują je rozwiązywać. Starzenie się społeczeństwa, jak również indywidualny wymiar starości w zasadniczy sposób wpływają na rodzaj i zakres podejmowanych działań w sferze polityki społecznej. Populacja osób starszych jest zbiorowością heterogeniczną, a różnicuje ją wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność, poziom zamożności, sytuacja rodzinna, posiadane wykształcenie, dotychczasowe warunki życia, wiedza i doświadczenie, co gene-

ruje konieczność podejmowania zróżnicowanych działań skierowanych do tej grupy ludności.

Administracja samorządowa stoi przed ogromnymi wyzwaniami, jakimi są m.in. zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego, organizowanie i finansowanie świadczeń społecznych i opiekuńczych, rozwój usług społecznych, tworzenie warunków większej aktywności osób starszych. Zachodzi konieczność dostosowania i rozbudowy odpowiedniej infrastruktury społecznej. Wpływ różnorodnych czynników na sytuację ludzi starszych powinien przekładać się na odmienność działań w zależności od rodzaju potrzeb tej grupy ludności, co wymaga od samorządu terytorialnego innowacyjnego podejścia do rozwiązywania nowych problemów. Uwzględniając wieloaspektowe podejście do wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa, niezbędne jest wspieranie i wzmacnianie potencjału osób starszych oraz aktywnego ich uczestnictwa w życiu społecznym, identyfikowanie, łagodzenie, zapobieganie i przeciwdziałanie barierom utrudniającym pełnoprawne życie osób starszych w społeczeństwie, zmiana wizerunku osób starszych i poprawa relacji międzygeneracyjnych, a także dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb starzejącego się społeczeństwa [Zrałek, 2012, s. 9-11].

Już ta charakterystyka zagadnień związanych ze starzeniem się społeczeństwa i potrzebami ludzi starszych wskazuje na ogrom zadań, jakie stoją przed samorządem terytorialnym. Analizie poddane zostały wszystkie dokumenty mające charakter wojewódzkiej strategii polityki społecznej bądź w przypadku braku takowej – strategii rozwoju województwa. Dotyczyło to 12 wojewódzkich strategii polityki społecznej (ew. projektów strategii) i 4 strategii rozwoju województwa. Jak podkreślają Stanisława Golinowska i Barbara Rysz-Kowalczyk, spośród wszystkich zagadnień polityki społecznej w strategiach rozwoju województw najczęściej zostały uwzględnione zagadnienia rynku pracy, edukacji, zdrowia i kultury [Golinowska, Rysz-Kowalczyk, 2014, s. 5].

W odniesieniu do rozwiązań dotyczących ludzi starszych można zaobserwować ogromne zróżnicowanie podejścia do polityki senioralnej. W kilku strategiach (dolnośląska, małopolska, lubelska, pomorska, śląska, zachodniopomorska) został wyodrębniony osobny moduł dotyczący wyłącznie ludzi starszych. W pozostałych działania na rzecz osób starszych zostały uwzględnione w modułach problemowych (np. zdrowie, usługi społeczne i opiekuńcze, edukacja, pomoc osobom wykluczonym). W tych przypadkach problematyka senioralna jest niezbyt widoczna, bowiem często ujmowana jest z problemami osób niepełnosprawnych, ubogich, wymagających różnych form wsparcia.

W żadnej ze strategii nie zostało ujęte podejście holistyczne obejmujące wszystkie wymiary życia seniorów – zdrowie i samodzielność, usługi społeczne

i opiekuńcze, aktywizacja zawodowa, aktywność edukacyjna, społeczna, kultura, wolontariat, miejsce zamieszkania, „srebrna gospodarka”, czyli te aspekty, które uwzględniono w Długofalowej Polityce Senioralnej na lata 2014-2020 [Założenia Długofalowej...].

Ujmując syntetycznie obszary zawarte w strategiach polityki społecznej, wyodrębnić można najistotniejsze priorytety wymieniane w tych dokumentach, takie jak:

- 1) ogólnie określaną aktywizację i aktywność osób starszych, przy czym odnosi się ona zarówno do aktywności związanej ze spędzaniem czasu wolnego, aktywności rekreacyjno-sportowych (np. dolnośląska, lubelska, łódzka, mazowiecka), aktywności edukacyjnej (np. małopolska, wielkopolska), zawodowej (np. pomorska, warmińsko-mazurska) oraz udziału w życiu społecznym (np. śląska, dolnośląska, zachodniopomorska);
- 2) przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu osób starszych, głównie poprzez tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla tej grupy ludności (np. wielkopolska, lubelska, lubuska, kujawsko-pomorska, pomorska, śląska);
- 3) udoskonalenie systemu opieki zdrowotnej i zapewnienie osobom starszym dostępu do specjalistycznej opieki medycznej (np. małopolska, wielkopolska, lubelska);
- 4) wzmacnianie integracji międzypokoleniowej we wszystkich sferach życia społecznego (np. lubelska, śląska);
- 5) poprawa wizerunku osób starszych przez podniesienie poziomu wiedzy na temat starzenia się i starości (np. wielkopolska, lubelska).

Podsumowanie

Analiza treści Wojewódzkich Strategii Polityki Społecznej i Rozwoju Województw wskazuje, że podstawową ideą rozwiązywania problemów starzejącego się społeczeństwa jest podejmowanie działań stwarzających ludziom starszym możliwości prowadzenia niezależnego życia w ich dotychczasowym środowisku, co jest zgodne z zaleceniami ONZ, WHO i Unii Europejskiej. Strategie charakteryzuje duże zróżnicowanie co do zakresu przedmiotowego ujętego w strategiach (od ujęcia wąskiego objętego pojęciem pomocy społecznej do szerszego rozumienia polityki społecznej). Także strategie te różnicuje stopień ogólności ujętych rozwiązań (od bardzo szczegółowego wyznaczania obszaru regulacji do podejścia hasłowego). Bardzo niewiele uwagi poświęcono problemom opieki geriatrycznej (w strategii małopolskiej planowano utworzenie Me-

dycznego Centrum Wieku Dojrzałego i reorganizację zasobów opieki geriatrycznej, a w strategii śląskiej, gdzie przewidziano stworzenie klastra geriatrycznego). Podobny postulat został umieszczony w Programie Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 r. „Opolskie dla Rodziny”. W treści zdecydowanej większości strategii nie uwzględniono wielu kluczowych obszarów, takich jak polityka mieszkaniowa, bezpieczeństwo publiczne osób starszych, rozwój „srebrnej gospodarki” czy „cyberwykluczenie”, które stanowi poważny problem wśród seniorów.

Literatura

- Ferry M., Baker R. (2006), *Strategie regionalne a starzenie się społeczeństwa. „Age Proofing Toolkit” – zestaw narzędzi służących uwzględnianiu zagadnień związanych z wiekiem społeczeństwa*, Regions for All Ages. http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/demographicchallenge_jan07/doc/presentations/ageproofing_toolkit_pl.pdf (dostęp: 28.01.2015).
- Golinowska S., Rysz-Kowalczyk B. (2014), *Regionalne strategie polityki społecznej i rynku pracy narzędziem prowadzenia polityki społecznej*, „Polityka Społeczna”, nr 10.
- Hryniewiecka A. (2011), *Ekspertyza wojewódzkich strategii polityki społecznej pod kątem pracy na rzecz społeczności lokalnych, realizacji środowiskowej metody pracy socjalnej na terenie województwa*, CRZL, Warszawa.
- Komisja Europejska (2012), *The 2012 Ageing Report*, „European Economy”, No. 2.
- Prognoza ludności na lata 2014-2050* (2014), GUS, Warszawa.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. z 2013 r., poz. 595 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. z 2013 r., poz. 596 z późn. zm.
- Ustawa dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz.U. z 2014 r., poz. 1649 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. z 2015 r., poz. 163.
- Woźniak Z. (2010), *Rama koncepcyjna strategii polityki społecznej Województwa Wielkopolskiego*, <http://www.umww.pl/attachments/article/37359/Strategia%20Polityki%20Spo%C5%82ecznej%20dla%20Wojew%C3%B3wstwa%20Wielkopolskiego%20do%202020.pdf> (dostęp: 12.02.2015).
- Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020* (2014), Monitor Polski, 4 lutego 2014 r., poz. 118.
- Zrałek M. (2012), *Wstęp* [w:] M. Zrałek (red.), *Przestrzenie starości*, Oficyna Wydawnicza „Humanitas”, Sosnowiec.

Strategie

- http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Rozwoj_regionalny/SRWD/SRWD_2020-final.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- <http://www.malopolska.pl/file/publications/strategia.pdf> (dostęp: 27.06.2015).
- <http://umwp.podkarpackie.pl/attachments/article/2634/STRATEGIA-ROZWOJU-WOJEWODZTWA-PODKARPACKIE-2020.pdf> (dostęp: 27.06.2015).
- www.umww.pl/attachments/article/37359/Strategia%20Polityki%20Społecznej%20dla%20Województwa%20Wielkopolskiego%20do%202020.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://www.mcpr.zamosc.pl/zalaczniki/6633_politykispol_wojlub_projdokonsultacji.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://lubuskie.pl/uploads/pliki/Biuro_prasowe/Projekt%20Strategii.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- <http://www.mazovia.pl/komunikaty--konsultacje-spoleczne/komunikaty/art,2186,strategia-polityki-spolecznej-wojewodztwa-mazo-wieckiego-na-lata-20142020.html> (dostęp: 27.06.2015).
- http://rops.pomorskie.eu/res/rops/2012/763_xxxvi_13_z_20.12.2013.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- <http://www.rops.wzp.pl/strategia-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-w-zakresie-polityki-spolecznej-do-roku-215> (dostęp: 27.06.2015).
- http://www.sejmik.kielce.pl/temp/zdjecia_kat/412/startegia_polityki_spolecznej_wojewodztwa_swietokrzyskiego_na_lata_2012_2020.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://bip.warmia.mazury.pl/urząd_marszalkowski/642/2553/Uchwala_Nr_XIV_253_12_Sejmiku_Wojewodztwa_Warminsko-Mazurskiego_z_dnia_21_lutego_2012_r (dostęp: 27.06.2015).
- http://um.suwalki.pl/wp-content/uploads/2014/07/Projekt_-STRATEGIA-POLITYKI-SPO%C5%81ECZNEJ-WOJEW%C3%93DZTWA-PODLASKIEGO-do-roku-20201.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://www.rops-opole.pl/pobierz/pomoc/2010/Wojewodzka_strategia_w_zakresie_polityki_spolecznej_na_lata_2002-2015.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://bip.rcpslodz.win.pl/datadir/doc/bip_1185188471.pdf (dostęp: 27.06.2015).
- http://rops-katowice.pl/dopobrania/2015-SPSWS_a.pdf (dostęp: 27.06.2015).

THE TASKS OF LOCAL GOVERNMENTS IN VIEW OF THE CHALLENGES POSED BY AGING SOCIETY

Summary: Demographic aging of the society is a process which, according to the recent forecast for the population of Poland, will intensify greatly in the next few decades. Such a rapid pace of aging will be of considerable significance to numerous spheres of social and economic life. It is already a challenge to local and regional social policies, as it calls for response from local governments both in short- and long-term perspectives. The article points to the need of a comprehensive perception of the socioeconomic challenges

related to the aging of the society. Because social policy should of necessity be carried out by local self-governing bodies, it is essential for the policy to be based on long-term plans of action, i.e. strategies. The main focus of the article is the analysis of provincial (voivodeship) strategies for social policy, especially the strategies' aims and courses of action designed to address the needs of senior citizens.

Keywords: aging of the society, regional social policy, strategy of social policy.